

Rozhovor o odvaze

Ladislav Hejránek

◆ rozhovor, česky, vznik: nedatováno, 90. léta ◆ poznámka: datace odvozena od tématu rozhovoru; není jasné, jak bylo s materiálem dále naloženo

◆ interview, Czech, origin: nedatováno, 90. léta

Rozhovor o odvaze [1990]

[strojový, neredigovaný přepis – model Gemini 3 (flash/pro) – únor 2026]

--- (MD nedatovaný rozhovor s jakousi redaktorkou o odvaze_cleaned.flac) ---

Jiný hlas: I chodil jste na ty protestní akce, kde bylo nebezpečí fyzického napadení ze strany státní bezpečnosti. Teď o té odvaze.

Hejdánek: Mně to nepřipadá přiměřené mluvit o odvaze. Já odvahu nepostrádám snad, ale nemám to rád. Ten fyzický kontakt jsem nikdy nemiloval, to střetnutí. Já jsem dával vždycky přednost takovým těm osobním srážkám při výsleších nebo při jakémkoli druhu rozhovoru. Nikdy jsem si nebral servítky, ale ten fyzický konflikt mně připadá nevěcný.

Tím se nedá nic vyřešit. To je má stará zkušenost už z dětství, že když někoho chci přesvědčit, tak mu nemůžu dát přes hubu.

Takže to není otázka odvahy, to je otázka toho, že mám hlubokou pochybnost, že nějaké demonstrace nebo letáky k něčemu jsou. Ale já bych nehovořil o odvaze. Já jsem se toho moc nezúčastnil. Moje žena chodila daleko víc na takové podniky než já. Já jsem to prostě neměl rád.

Jiný hlas: Ale o té odvaze můžeme mluvit v tom smyslu, že jste se pořád politicky angažoval. I když tam hrozily represe na vás a na vaši rodinu.

Hejdánek: Ano, ty represe v celém režimu, zejména v sedmdesátých a osmdesátých letech, měly ten smysl, aby zastrašily lidi, aby přestali zlobit. A to pro mě byl vždycky důvod, proč naopak zlobit co nejvíc. Jenom mně šlo o to, aby to bylo účinné, aby to k něčemu bylo. Má starost byla ne jenom uspokojit nějaké vnitřní touhy po tom demonstrovat svůj negativní vztah, demonstrovat svůj protest a tak dále. Spíš mně vždycky šlo o to prosadit něco, co jde proti tomu, do čeho mě nutí ten režim, a zároveň to dělat způsobem, který co nejvíc znemožní tomu režimu, aby proti mně zasáhl. Nebo když ne znemožní, tak aspoň naprosto zvýrazní, že to je cosi zcela nelegitimního, neobhajitelného a tak dále. To je také důvod, proč já jsem spíš byl pro ty semináře.

Tam jsem se nevyhýbal ničemu. Tyto semináře jsem udělal po vzoru Tomina v našem bytě. Policajti věděli, že každé pondělí večer, kromě dvou měsíců v létě, je u nás soukromý seminář *filosofie*. Byli jsme na ráně. Oni když potřebovali nějakou akci, tak věděli, kdy mají přijít a že mají k dispozici dvacet i víc lidí, které můžou někam odvézt a mají vykázanou akci. Nevyhýbal jsem se té konfrontaci. Ale měl jsem dojem, že já nezačínám protestovat, nýbrž já začínám dělat *filosofický* seminář. A protestovali nebo provokovali nebo si začínali policajti.

Jiný hlas: To znamená, že jste chtěl žít podle svého svědomí a vědomí.

Hejdánek: Asi. Zní to trochu nadneseně, ale já obvykle, když se mě ptají, proč jsem se tak angažoval v *Chartě*, a čekají, že jsem chtěl měnit režim, tak říkám: Ne, já to dělal pro své svědomí. Dělal jsem to pro sebe a pro své děti a měl jsem dojem, že to je způsob, který je mně dostupný a který může přispět ke změně situace. Ale v žádném případě se všechno ve mně vzpírá tomu, že to byl politický čin vypočítaný na to, aby byl komunismus poražen nebo něco takového, to by byl nesmysl.

Jiný hlas: Žít bez klíčování podle svého svědomí a vědomí, nebo se přizpůsobit daným pravidlům, tak jak to bylo v totalitním režimu? Myslíte si, že v totalitním režimu je vůbec možná zlatá střední cesta, žít v kompromisu a zachovat si tvář?

Hejdánek: Jistěže to je možné, to dělala většina lidí. A dodnes si myslí, že si zachovali tvář.

Jiný hlas: Uvědomoval jste si, že vašim politickým postojem a později, když jste byl mluvčím *Charty 77*, ovlivňujete osud celé vaší rodiny? Děti nemohly studovat, odposlouchávací zařízení v bytě, za dveřmi policejní hlídka. Nevyčítaly vám to někdy vaše děti?

Hejdánek: Děti mi to nevyčítaly. Co si myslí, nevím, ale pochybuju, že by to tak dlouho dovedly utajovat. Pravda je, že je jednodušší takové věci dělat a nemít rodinu. Já chápu třeba celibát jako určité usnadnění životního úkolu v jistém směru. Člověk, který nemusí myslet na svou rodinu, je svobodnější ve svém jednání. Když se z toho dělá otázka čistě sexuální čistoty, tak mně to připadá trochu uhozené. Ale zároveň jsem přesvědčen, že kdyby mi to mé děti začaly vyčítat, tak bych z toho mohl jedině vyvodit to, že jsou

blbé. Protože já to dělal taky pro ně.

Jiný hlas: Vy jste byl odsouzen na devět měsíců, šest měsíců jste z toho strávil ve vazbě a potom jste byl amnestován. Měl jste v té době pocit, že jdete proti větrným mlýnům, že to má smysl?

Hejdánek: Já právě proti větrným mlýnům nikdy neměl chuť bojovat. Takže mohl jsem se někdy mýlit a mohlo to nakonec vypadat jako... koneckonců *Don Quijote* si opravdu myslel, že to jsou nějaké potvory, proti kterým je potřeba bojovat. Ale mně vždycky připadalo, že je důležitější dosáhnout aspoň malých cílů, než dělat takové ty šaškovské pohyby revoluční a pseudorevoluční, jako dělali osmačtyřicátníci na těch pražských barikádách. Polské šavličkování na barikádách mně bylo vždycky proti mysli. Na druhé straně ovšem vím, že když těch Poláků je hodně a vydrží několik desítek a možná set let, tak nakonec z toho přece jenom něco je, že? Ovšem když je to pět lidí, kteří se rozutečou při první ráně z muškety, tak jaksi je to trochu nadraka.

Jiný hlas: Tak na vás se dá demonstrovat na vašem případě, že jste nikdy neztratil naději, že na konci tunelu je světlo, což v sedmdesátých letech v době normalizace tak nevypadalo. Většina si myslela, že komunismus je v zemích východního bloku navěky.

Hejdánek: Že je komunismus navěky, to jsem si nikdy nemyslel. Pravda je, že jsem tak rychlý konec nečekal. Já jsem si myslel, že se toho nedožiju. To je mimochodem také další doklad toho, že má aktivita nebyla vypočtena na nějaké urychlení toho konce.

Na světýlko na konci tunelu jsem věřil, ale neměl jsem za to, že já to uvidím, že z toho tunelu vylezu. Nicméně to přece nic neznamená. Koneckonců třeba od neandrtálců nebo kromaňonců k dnešku je mnoho desítek a možná stovek tisíc let, já nevím, jak se to počítá. A prostě my jsme tady dnes jenom proto, že ti naši dávní předlidi a prvolidi předchůdci to nevzdali.

Jiný hlas: Já bych se zeptala – žít v pravdě, ctít etické principy, když to přeroste do extrému, i za cenu ztráty svého života. Jak si ceníte hodnoty svého života?

Hejdánek: No to je dvojaká věc. Křesťanství přineslo Evropě povědomí o vysoké ceně lidského života. Ta cena nebyla vždy ctěna ani v křesťanství. Víme, že křesťané neváhali chodit do válek a že kněží a duchovní neváhali žehnat zbraním. Víme, že křesťanství zplodilo také nejružnější šílené režimy, které se na to křesťanství odvolávaly.

Ale přesto asi platí, že v žádné jiné kulturní a civilizační tradici, aspoň v teorii, ten důraz na výjimečnost, nenahraditelnost, jedinečnost každého jednotlivého lidského života nikde nebyl vysloven tak radikálně, tak ostře. Ovšem musíme dobře rozumět pozadí tohoto pojetí nebo tohoto důrazu. To pozadí spočívá v tom, že Bůh není žádnou přírodní silou, není součástí žádných mocí, mocností v tomto světě, ani tou největší, nejdůležitější a nejmocnější součástí, ale že přichází ke každému jednotlivci zvlášť. Že tedy, podle toho, jak je to v *Bibli* formulováno, Bůh zná každého člověka jménem, podle jména. Že to je osobní vztah k člověku. Já z toho nevyvozuji, a myslím, že to byla chyba, že se vyvozovalo, že tedy Bůh sám je osoba, že to je něco podobného, jako je osoba lidská. Já si myslím, že ne, a to také je ten velký význam dogmatického bodu, že Bůh přišel na svět v podobě člověka. Že Ježíš je nejenom Bůh přicházející k člověku, ale že to je plně člověk.

Tohle si myslím, že je překonání čehosi důležitého, co nedovedeme nějak jinak než zatím dogmaticky, teologicky vyslovovat, ale musíme se pokoušet to vyslovit jinak, protože tohle už dneska málokoho oslovuje, jenom konzervativce. Ale ta soustředěnost Boží nebo prostě soustředěnost, já raději říkám pravdy, na člověka, na jednotlivého člověka, to je cosi strašně důležitého. Víte, když někdo vidí, jak se věci mají, a vidí to tedy ve světle pravdy, tak to je proto, že on sám osobně byl tou pravdou osloven. Není to tak, že by se pravda stala tak někde na ulici nebo v přírodě nebo něco takového. Prostě vždycky někdo tady musí fungovat jako ten tlumočník, ten prostředník, který sám je osloven a pak to vyřídí těm druhým. Myslím, že tohle je jednoznačně dokladem toho, že pravda přichází k jednotlivcům.

Jiný hlas: Já jsem spíš tím myslela, jestli jste i počítal s takovou eventualitou, kdybych to přehnala do toho extrému, že byste pro své politické přesvědčení dal svůj život.

Hejdánek: V případě, že mě osloví pravda, to jest já najednou ve světle pravdy uvidím nějakou nepravost

a teď mě někdo bude pod výhrůžkou ztráty života chtít donutit k tomu, abych uznal, že to je legitimní, když já vidím jasně, že to legitimní není, no tak pak opravdu asi není jiné cesty než za to dát život.

Jiný hlas: Takže kdybych z toho dělala takový závěr, hodnota pravdy je nadřazena hodnotě individuálního života.

Hejdánek: V jistém smyslu ano, ale nikoliv tak, že někdo třetí by mohl mě obětovat nebo já někoho třetího obětovat kvůli pravdě. Tak to není. Prostě pravda, která je jenom pro mě a kterou já chci hájit, mě nikdy nepovede k tomu, abych druhého likvidoval.